

Aaret efter Kroningen fik Norge en mærkelig Gjest i den ovennævnte af Eftertiden saa høit skattede historiske Forfatter Matthæus Parisiensis, Munk i St. Albans i England, en Mand, hvis Optegnelser, skjønt de vist ikke altid ere strengt upartiske, høre til de mest henrivende Samtidsbilleder, Middelalderen har at fremvise. Han kom for at bringe Nidarholms Kloster paa Fode igjen. Dette var geraadet i det dybeste Forfald; „Munkene vare kun Munke af Dragt og aldeles uvidende i den hellige Benedicts Regel.“ Man udbad sig af Paven Matthæus til Reformator, og han var i Norge 1248 og udførte Hvervet. Han maa altsaa nødvendigvis have været i Nidaros og i Berøring med Erkebiskoppen, men desværre udtaler han sig ikke nærmere derom. Derimod har han meddelt andre høist interessante Oplysninger om Kong Haakon og forskjellige Forhold i Norge.¹⁾

I sine sidste Aar har Sigurd ført forskjellige Forhandlinger med Curien om Bekræftelse af gamle Privilegier o. s. v., ligesom Eysteins Canonisation fremdeles var et Ønske hos Hierarchiet. Mærkeligt er et Pavebrev af 1250, der viser, at allerede nu forskjellige Lykkesøgere have vidst at indtrænge sig i norske geistlige Embeder, særlig i Erkestiftet, ved at tilsnige sig pavelige Befordringsbreve. Sigurd klager herover, og Pave Innocents IV gav ham selv Medhold i en Skrivelse herom til Biskop Arne i Bergen.²⁾

Efter Skules Fald var Knut Jarl (1243) bleven forlenet med Thrøndelagen og holdt Hird i Nidaros, som derhos endnu ikke sjelden besøgtes af selve Kongen og hans Hof. Knut († 1261) er imidlertid den sidste verdslige Fyrste, der stadig har resideret i Nidaros. Han var en dannet Mand, men henfaldt til Drik og svækkedes derved.

Sigurd døde 6 Marts 1252, netop i Hundredaaret efter Erkestolens Oprettelse.

¹⁾ Matth. Par. Chronica majora ed. Luard. V. passim.

²⁾ Dipl. Norv. III. No. 2.

IX.

SØRLE. (Serlo).

1253—1254.

Efter Sigurds Død optræder samme Aar en Mand ved Navn Sørle som Archielectus eller udvalgt Erkebiskop. Han kaldes i Haakons Saga Chorsbroder i Hamar, i et Pavebrev¹⁾ derimod Erkeprest i Oslo. Det sidste maa ubetinget ansees for paalideligt, men maaske har allerede da en Mand kunnet forene to saadanne Beneficier, hvad der senere blev almindeligt. Om hans Herkomst vides aldeles Intet. Navnet forekommer sjelden eller aldrig i Norge, men vel paa Island og de britiske Øer.²⁾ Jeg er ikke tilbøielig til at formode, at Sørle tør have hørt hjemme i Skotland eller paa Øerne. Endnu kunde som bekjendt Fremmede naa de høieste geistlige Stillinger i Norge.

Sørle var som udvalgt Erkebiskop tilstede i Nidaros 1252, da han ved et (udateret) Brev grundede en ny Stiftelse for sit Capitel, nemlig Chorsbrødrenes fælles Bordhold. Hertil skjænkede han foruden Grund til en Bygning ogsaa Bispetienden af fire Kirker.³⁾ Vi skulle senere vende tilbage til denne Sag, men foreløbig kan det bemærkes, at der er noget Paafaldende i, at han allerede, før han er bleven virkelig Erkebiskop, skynder sig med at give Chorsbrødrene, sine Vælgere, denne Gave. Det seer næsten ud, som om Brødrene have forlangt Indrømmelser af ham, forinden de valgte ham, Noget, der vist-

¹⁾ Dipl. Norv. VI. No. 24.

²⁾ I Begyndelsen af det trettende Aarh. var der saaledes en Munk af dette Navn i Newbottle Kloster i Skotland. (Munch, d. N. F. H. III. 752.)

³⁾ Dipl. Norv. II. No. 9.

nok af og til har fundet Sted ogsaa her, og som bekjendt ikke er uden Exempel ved Cardinalernes Pavevalg.

Derefter gjorde Sørle sin Palliumsreise. Hans Valg befandtes ved Curien ikke at være foregaaet med fuld Iagttagelse af alle canoniske Former, hvorfor det maatte casseres, men Pave Innocents IV udnævnte da Sørle ved Provision til Erkebiskop og indviede ham personlig til Embedet. Dette er vistnok skeet i Perugia i Slutningen af Januar eller Begyndelsen af Februar 1253.¹⁾

Samtidig fik Sørle, ligesom allerede Forgjængeren Sigurd, et Privilegium, ifølge hvilket Ingen ved Pavebreve skulde indtrænges i den nidarosiske Kirkes Beneficier, medmindre vedkommende Pavebrev indeholdt en udtrykkelig Undtagelse under Henvisning til dette Privilegium; nogen fuld Betyggelse opnaaedes altsaa ikke.²⁾

Endvidere fik han Ret til selv at absolvere nogle Geistlige og Lægmand, der havde gjort sig skyldige i Vold mod Geistlige og i Mordbrand, saaledes at Vedkommende slap for at søge Afløsning i selve Rom.³⁾ Destoværrer meddeles ingen nærmere Oplysninger om, hvilke Personer dette gjelder, og om deres Bedrifter, men skulde det ikke her ligge nær at tænke paa de Personer, der i 1240 havde optraadt saa voldsomt og gjenstridigt ved Hertug Skules Drab og voldt Elgeseter Klosters Brand? At Sagen først nu bringes i Orden, behøver ikke at være nogen Hindring for en saadan Antagelse.

Et andet Pavebrev tillod Sørle at dispensere hundrede uægtefødte Geistlige i Nidaros By og Stift, hvis uægte Fødsel (*defectus natalium*) egentlig skulde udelukke dem fra kirkelige Embeder. Dog maatte Dispensation ikke gives „regulære“ Personers (o: Klosterfolks) i Hor eller Incestus fødte Sønner.⁴⁾ Det er aldeles klart, at der her væsentlig er Tale, ikke om Lægmands, men om det almindelige (seculære) Præsteslags Sønner, og at disse meget hyppig søgte selv at blive Præster. Dette Forhold fandt ogsaa Sted i Sverige. Da Cardinal Vilhelm fra Norge drog til dette Naboland, udtalte han sig i et aabent Brev,⁵⁾ Skeninge 1 Marts 1248, saaledes: „Næsten alle Præster vare Præste-

1) Dipl. Norv. VI No. 24.

2) Sammesteds No. 25.

3) Sammesteds No. 26.

4) Sammesteds No. 27.

5) Dipl. Svec. I No. 359.

sønner og, følgende sine Fædres Exempler, indgik de ogsaa selv Ægteskab eller holdt Friller. Og naar Præster døde, satte deres Sønner (eller Frænder) sig i Besiddelse af deres Kirken tilhørende rørlige Gods. Præsterne sagde, at de ikke paa nogen Maade kunde holde ud uden Forbindelse med og Tjeneste af Kvinder.“ Cardinalen paabød da Coelibat og Separation under Bansstraf, dog saa at Præster og Kvinder over 50 Aar maatte faa Lov til at bo sammen, naar de aflagde Løfte om continentia. Disse Cardinalens Iagttagelser i Sverige bidrage i væsentlig Grad til at kaste Lys ogsaa over norske Forhold.

Ved Curien var Suderørernes Bispestol ledig. Den besattes med en Kannik fra St. Andrews i Skotland, hvem Sørle selv indviede under sit italienske Ophold. Men ogsaa Hamars Bispestol var ledig efter Kong Haakons tidligere nævnte Uven Paal († 1251). Capitlet havde til hans Eftermand valgt („postuleret“ Thord (*Teodorus*), og denne reiste, uvist naar, til Curien. Det brugte Udtryk „postuleret“ vidner om, at han ikke uden videre kunde „vælges“ og derefter indvies paa egen Haand af en norsk Erkebiskop. Paven cassettede ogsaa Postulationen og overdrog mundtlig (*viva voce*) Sørle at udsee en anden. Denne valgte saa en Prædikebroder Peter, som ogsaa var personlig tilstede, hvilket Paven bekræftede. Thord maatte nøie sig med, at Paven ved Provision gav ham en Kirke paa Hedemarken, rimeligvis Roko i Løiten.¹⁾

Sørle kom ifølge Haakons Saga hjem samme Aars Sommer. Han landede i Tønsberg, hvor Dronning Margrete skaffede ham et let Skib, hvormed han, ledsaget af den nye aabenbart i Erkebispens Følge fra Curien tilbagekomne Hamarbiskop Peter og de øvrige norske Biskopper, opsøgte Kongen, der laa ved Ekerøerne paa den daværende sydlige Rigsgrændse. Siden kom Erkebispens til Nidaros og har der om Vinteren været stadig sammen med Kong Haakon, men det var ham ikke beskikket at virke længe i sin Stilling. Han døde allerede 1 Mai 1254. Før sin Død havde han bekræftet²⁾ den Gave til Chorsbrødrenes Fællesbord vi ovenfor have omtalt. „*Præbenda Serlonis*“ mindede ogsaa om ham endnu efter Reformationen.

1) Dipl. Norv. VI. No. 28–29.

2) Dipl. Norv. III. No. 4.